

Apokalyptický alarm Arsenia Bocu

Lucia Laudoni

22. januára 2024 ✝ Cirkev História

Predstavte si Nietzscheho a Platóna, ako svorne diskutujú o smrti Boha. Obďaleč stojí diabol a s cynickým úšľabkom šepká ľudstvu do ucha najrafinovanejší zo svojich sofizmov: „Ja neexistujem!“

Tento obraz sa zrodil v predstavách jednej z najväčších kňazských osobností povojnového Rumunska. *Părinte*, ako hovoria potomkovia Rimanov a Dákov (odvodzujúci svoje oslovenie kňaza z latinského *parens*), Arsenie Boca, prišiel na svet 29. septembra 1910 – len niekoľko dní po tom, čo Svätý Otec so železnou vôľou Pius X. zaviedol svojím *motu proprio Sacrorum antistitum* slávnú antimodernistickú prísahu. Tá sa na Bocu z právneho hľadiska nevzťahovala – bol totiž pravoslávny. Ale modernizmus mal poriadne v zuboch.

Nebol *homo unius libri*. Okrem teológie študoval medicínu, anatómiu, výtvarné umenie a rozumel kvantovej fyzike. S plnou vážnosťou preto mohol napísať: „Pomocou vedy ste rozpútali kataklizmu živlov. Tak vám treba. Naštartovali ste koniec sveta!“

Otec Arsenie počas slúženia svätej liturgie.

Zdroj: youtube.com

Blázon pre Krista

Pre architektov komunistických lepších zajtrajškov bol tento muž považovaný za blázna, ktorý len balamutí ľud. Údajný blázon však odkázal šéfovi Ceaușescovej ochranky, že „nesmrteľný“ *conducător* skončí zle a nedožije sa nového roka 1990. Najzaujímavejšie je, že Boca zomrel 28. novembra 1989, teda ešte pred eskaláciou revolučných udalostí a „vianočnou popravou“ nenávideného „karpatského vlka“.

Nekompromisný jeromonach predpovedal aj iné dôležité udalosti. Napríklad dve veľké zemetrasenia, ktoré počas 20. storočia otriasli Bukurešťou. Príde aj tretie, to však bude mestu na rieke Dâmbovița osudné a vymaže ho z povrchu zeme za jeho hriechy, tvrdil „spovedník národa“.

„Neprávosti privolávajú na zem trest.“ „*Fărădelegile atrag pedeapsă pe pământ.*“ Takéto varovanie zvečnil na jednej zo svojich nástenných malieb v pravoslávnom chráme v obci Drăgănescu v župe Giurgiu.

Použil červenú, farbu krvi.

Kňaz s výrazným výtvarným talentom počas jednej zo svojich homílií prorokoval, že v Cirkvi nastane veľká apostáza, a stane sa tak prostredníctvom judášov lojálnych Západu. V roku 1940, dva roky pred kňazskou chirotoniou, vyslovil slávne proroctvo o nástupe komunizmu. Jedným dychom dodal, že moskovského molocha zožerie ešte väčší ideologický netvor. „Červená vlajka, kosák, kladivo a päťcípá hviezda zmiznú, ale príde šesťcípá hviezda. Pre svet to bude trpké a žalostné.“

Tieto a ďalšie novodobé *apofthegmata* vyšli v niekoľkozväzkovej edícii nazvanej *Poučenia otca Arsenia Boca (Învățăturile Părintelui Arsenie Boca)*, no odlišiť autentické výroky kňaza od nánosov ľudovej interpretácie nebýva vždy jednoduché...

Niektorí sú presvedčení, že mohol vchádzať a vychádzať cez zatvorené dvere a mal dar bilokácie, ktorým bol známy aj kapucínsky duchovný klenot Páter Pio. Podľa výpovedí veriacich bol paralelne prítomný v komunistickom väzení (*Securitate* mu bola stále v päťkách) aj na pohrebe matky.

Otec bol katolík

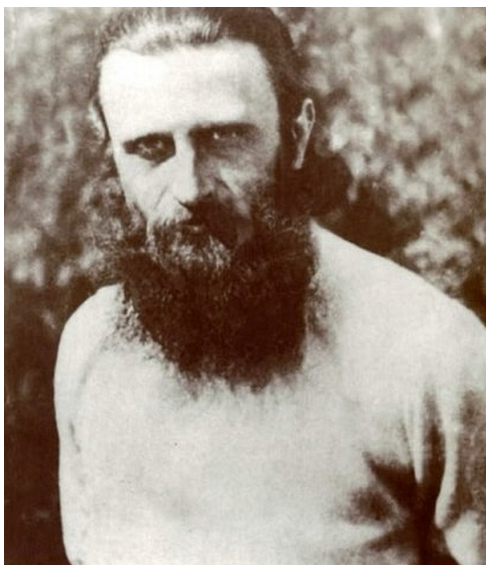
Znalí rumunského jazyka vedia, že *viața de sus* znamená čosi ako život zhora. Arsenie Boca sa narodil v transylvánskej dedinke Vața de Sus. Podobnosť slov *Vața* a *viața* nie je etymologicky zdôvodniteľná, ale vytvára zaujímavú slovnú hračku, akoby názov rodnej obce predznamenal Arseniovu túžbu po živote darovanom zhora, živote v Kristovi a pre Krista.

Transylvánia bola ešte začiatkom minulého storočia baštou gréckokatolíkov a aj Arseniov otec, obuvnícky majster Josif-Petru Boca, sa hlásil k zjednotenej východnej cirkvi.

Rozvod jeho rodičov mal na duchovný život malého Ziana-Văleana (tak znelo Arseniovo občianske meno) pochopiteľne neblahý vplyv. To však nemení nič na skutočnosti, že budúci pravoslávny mystik, kňaz, autor monumentálnych chrámových fresiek a igumen monastiera Brâncoveanu bol *de lege lata* gréckokatolík, hoci nedostal katolícku výchovu (presnejšie, nestihol ju dostať, pretože jeho otec zomrel, keď bol Arsenie ešte dieťaťom). Ako vieme, príslušnosť ku katolíckemu obradu sa dedí z otcovej strany.

Krv nie je voda a neskorší stĺp rumunského pravoslavia si uchoval *sensus catholicus*, hoci o tom zrejme nevedel. Schizma medzi Východom a Západom pre neho akoby neexistovala. Steny pravoslávneho kostolíka v obci Drăgănescu sú toho veľavravným dôkazom.

Na ikonografickej výzdobe tohto chrámu pracoval od roku 1968. To, čo zobrazil na freskách, sa v sedemdesiatych rokoch zdalo byť podivným mišmašom, katolícky pozorovateľ však mnohé pochopí.

Jedna z fotografií kňaza, ktorý mal povest' spovedníka národa.

Zdroj: youtube.com

Duchovné dvojčatá

Keď stovky, možno aj tisícky pravoslávnych Rumunov skandovali počas návštevy pápeža Jána Pavla II. v máji 1999 v Bukurešti to známe *unitate*, čiže jednota, domáci aj zahraniční komentátori mali hody. Názory sa rôznili – od utopického očakávania novej jari Cirkvi až po ultrapravoslávne anatémy voči „hlave Hydry“ z Vatikánu.

Arsenie Boca sa pápežskej návštevy v krajine Štefana Veľkého a Mateja Korvína nedožil. Nie je ťažké domyslieť si, že by zrejme stál na strane filokatolíckych teológov. Tých je v pravoslávnom svete ako šafranu, ich hlasy však svojou noblesou často prehlušia krik zarytých kritikov rímskej tradície. (O excelentnosti a vysokej literárnej kultúre „uniatského“ byzantského kardinála Bessariona predsa nepochybujú ani najhorlivejší „fanúšikovia“ Marka Efezského, odporcu zjednocovacích snáh Ferraro-florentského koncilu).

Najskôr sa pozrime na túto koláž Bocových fresiek z Drăgănescu – a potom súdme:

<https://sfintiinugresesc.files.wordpress.com/2015/09/ecu4.png>

V pravom hornom rohu je možné rozoznať siluety dvoch kľúčových svätých všeobecného kresťanstva – konštantínopolskej Hagie Sofie a Baziliky svätého Petra *in Civitate Aeterna*. Oba svätostánky sú obklopené zlatým nimбом. Vyzerajú, akoby boli nerozlučne zrastené – ako siamské dvojčatá.

Pod dvojjedinou bazilikou vidíme detail postavy svätého Františka z Assisi. V oficiálnych pravoslávnych synaxároch po ňom niet ani chýru, ani slychu. Viacerí autori z lona grécko-ruskej cirkvi si drali prsty na papieri aj na klávesnici, aby dokázali, že *pater seraphicus* bol heretik. Z rumunskej strany sa proti svätosti zakladateľa františkánov ostro vyjadroval mních Arsenie Papacioc. Dožil sa úctyhodných 96 rokov, ale za celý svoj život akosi nepochopil, že Duch Svätý pôsobil a pôsobí aj medzi západnými kresťanmi.

Súhlasil by Arsenie Boca so svojim menovcom, Arseniom Papaciocom? Tvár Františka z Assisi, ktorú rodák z Vața de Sus neváhal namaľovať priamo vo svätyni (v oltárnej časti) chrámu medzi východnými Otcami, dáva na túto otázku jednoznačnú odpoveď.

Inovátor, ale nie reformátor

Na reči spolubratov s kňazskými epitrachilmi, ktorí ho pravidelne podozrievali z nedostatku zmyslu pre pravoslávnu akribiu, evidentne nedbal. Do svojho súkromného menológia zaradil aj apoštola Gótov Wulfilu, ktorý bol podľa konsenzu cirkevných historikov ariánskeho vyznania.

Prečo Boca namaľoval na stenu pravoslávneho kostola ariána? Je to naozaj podozrivé. Možno poznáte bájkku o hvezdárovi s očami „prilepenými“ na oblohe, ktorý spadol do studne, lebo sa zabudol pozeráť pod nohy. Vzdelaný človek je pod vplyvom chiméry analyticko-syntetického myslenia náchylnejší na omyl. Senecovo *errare humanum est* bude platiť, kým bude svet svetom.

Výtvarná tvorba Arsenia Boca: Efezský koncil.

Zdroj: youtube.com

Výtvarné dielo Arsenia Boca sa vo viacerých smeroch vymyká byzantskému ikonografickému kánonu. Zvláštnosťou jeho štýlu je individualizácia tvárí, ostro kontrastujúca s tradičnou byzantskou strohosťou. Tváre v masových scénach sú obdarené mimikou, nie sú typizované. Každá z nich má svoj vlastný výraz.

Mal záľubu v „prevrátenej ikonografii“. Odvážil sa zobrazit Krista – Dieťa (kto by si nespomenul na pražské Jezuliatko!), ako drží v náručí dospelú Pannu Máriu. Na klasických ikonách to býva naopak – Bohorodička nesie na rukách božské Dieťa. Umelec sa mohol inšpirovať ikonou Zosnutia Matky Božej (*Dormitio*), na ktorej vidíme Spasiteľa, ako láskyplne prijíma panenskú dušu Nepoškvrnenej.

Ako sa podľa Arsenia Boca pozná dokonalý majster? Pozná sa podľa toho, že dokáže namaľovať ticho! Transylvánsky jeromonach hľadal mystickú rovnováhu medzi monumentalizmom a zmyslom pre detail, symbiózu medzi makro- a mikroumením. Presvedčí vás o tom pohľad na túto fresku:

<https://cdn.adh.reperio.news/image-5/5874dd78-4259-4697-bbcb-fbd06cc86c62/index.jpeg?p=w%3D650%26f%3Dwebp%26q%3D91>

Treba si uvedomiť, že Boca bol pôvodne školený v sekulárnom maliarstve (k jeho raným dielam patrí portrét advokáta a národného buditeľa Avrama Iancu v bukureštskej koncertnej sále Athenaeum) a jeho sakrálna maľba vykazuje viac podobností s ilumináciami zo stredovekých latinských rukopisov, než s tradičnou východnou školou.

Z latinského prostredia prijal aj zmysel pre naratívnosť. Jeho maľby rozprávajú príbehy:

<https://www.oradereligie.net/wp-content/uploads/2017/03/biserica-draganescu-600x396.jpg>

Rumunský Michelangelo

Príležitostné teologické zakopnutie (súkromná venerácia Wulfilu) neumlčalo Arseniov – nazvime to – apokalyptický alarm. „Maľovať som začal z trpkosti. Ľudia ma nepočúvali, teraz ma počúvajú múry a kamene“ – povzdychol si kňaz, ktorý dal svoj štetec do služieb Kríža.

Jeho maľby triafali do čierneho aj bez veľkých slov. Zo stien kostolíka v Drăgănescu sa dodnes pozerá „moderný človek“, unudený na smrť s telefónom v ruke, ktorý si pokojne hovie vedľa televízora:

https://stiriactuale.ro/images/stories/2012/mai/profetie_1.jpg „Hľadám si domov na inej planéte, tak mi prosím odpustite, nemôžem prísť,“ hlása nápis vedľa fresky. Myslí sa, že nemôže (alebo nechce?) prísť na svätú liturgiu... Takto Boca videl tragédiu humanoidnej bytosti 21. storočia, ktorá už nie je *homo humanus*.

„Dobyli ste celý svet, ale ztratili ste svoju dušu“ – konštatuje anjel z fresky na margo čoraz rafinovanejších technologických „vychytávok“, ktoré kňaz s povestou svätosti zakomponoval do svojich diel. Písal sa rok 1983 a lavína ateistického svetonázoru valcovala nielen krajinu Draculu.

Rumunská tlač neváha nazvať Bocov cyklus murálnych malieb „Sixtínskou kaplnkou rumunského pravoslávia“ (*Capela Sixtină a Ortodoxiei românești*). Exegéti aj „exegéti“ v nich dešifrovali satelity, raketu či dokonca pád newyorských dvojčiek.

Ježiš Kristus Učiteľ má na freske otca Bocu sklopené oči. Nedokáže sa viac pozerieť na hriechy sveta.

Zdroj: youtube.com

V údajných maľovaných prorockých sa dnes vyžíva aj bulvár. Pre otca Arsenia však zostávali tým, čo by antický Grék nazval *παράφερνα*. *Paraphernalia* v systéme rímskeho práva predstavovali majetok nevesty, ktorý nepatril do jej vena, bol teda čímisi navyše. Preceňovanie svojich výtvarných vízií Boca odmietal, radšej vyzýval ľud k vernosti dogmatickému učeniu Cirkvi.

Svätec?

Oveľa podstatnejší odkaz, než všetky jeho *praevisiones*, je posolstvo na ľavej strane naosu v Drăgănescu. „*Extra Ecclesiam nulla salus*“ svieti na stene pravoslávneho chrámu. A to v latinčine, ktorú Boca miloval.

A čo si tento syn gréckokatolíka myslel o ekumenizme? „Heréza všetkých heréz. Úpadok Cirkvi (doslovne pád, *cădere* *Bisericii*) skrze jej služobníkov. Rúčky sekery zo Západu. Len hniloba (*putregaiul*, plesneň) padá z pravoslávnej cirkvi, či už hovoríme o biskupoch, farských kňazoch, mníchoch alebo laikoch.“ Tieto nekompromisné slová sa objavujú v knihe *Biele pravidlo – rady pre veriacich žijúcich v manželstve* (*Pravila albă – Sfaturi pentru cei căsătoriti*), ktorá vyšla v roku 2006 vo vydavateľstve Agaton. Niektoré pravoslávne authority to pichá ako trŕň. Prišli preto s vysvetlením, že pôvodný rukopis *Pravila albă* bol ukradnutý a to, čo dnes koluje pod menom Arsenia Boca, je pamflet sfalšovaný kdesi vo Francúzsku...

Predstavitelia rumunského pravoslavia s kanonizáciou všestranného jeromonacha stále váhajú, hoci do monastiera Prislop, kde je tento *pater Dacoromanorum* pochovaný, ročne prúdia tisíce pútnikov. Ďakujú za uzdravenie a vyslyšanie prosieb.

Na mieste jeho posledného odpočinku dochádza k zaujímavému javu. Kvety na hrobe milovaného duchovného nezamrzajú a nevädnu, aj keď sú vystavené nízkym teplotám. Hrob otca Arsenia Bocu tak krásli záplava kvetov, bez ohľadu na ročné obdobie: <https://www.fanatik.ro/wp-content/uploads/2021/01/mormant-arsenie-boca.jpg>

„Cirkev svätých nevytvára, ale rozpoznáva“ – pripomína pravoslávny metropolita Transylvánie a predseda miestnej synodálnej komisie pre kauzy svätých Laurențiu Streza. „Existuje množstvo znamení dosvedčujúcich, že ho Boh povýšil medzi spravodlivých. Otec Arsenie napriek tomu nepotrebuje oficiálny akt kanonizácie Cirkvi. Sme to my, ktorí potrebujeme pomoc a príhovor Pánových vyvolených“ – upresnil metropolita pre portál Orthochristian.com ešte v roku 2018.

Presvätá Bohorodička z palety Arsenia Bocu spája východné i západné ikonografické prvky.

Zdroj: youtube.com

Sedmohradský prímás sa k otázke svätorečenia obľúbeného kňaza opäť vrátil v novembri 2021. Dodal, že svätorečený bude vtedy, keď si to bude priať Boh. Stanovisko metropolitu priniesol spravodajský portál Digi24.ro.

„Súčasnosť nás neovláda, ani nám nepatrí. Keď sa ňou priveľmi zaoberáme, stáva sa ilúziou a pascou. Súčasnosť je len budúcnosťou minulosti,“ napísal Arsenie Boca, ktorý mal podľa názoru súčasníkov dar nazerať za oponu času.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/apokalypticky-alarm-arsenia-bocu/>